

Fodring af geder

Jens Chr. Skov

Støttet af
Fødevareministeriet og EU

Ministeriet for Fødevarer,
Landbrug og Fiskeri

Den Europæiske
Landbrugsfond for Udvikling
af Landdistrikterne

Landdistrikter.dk

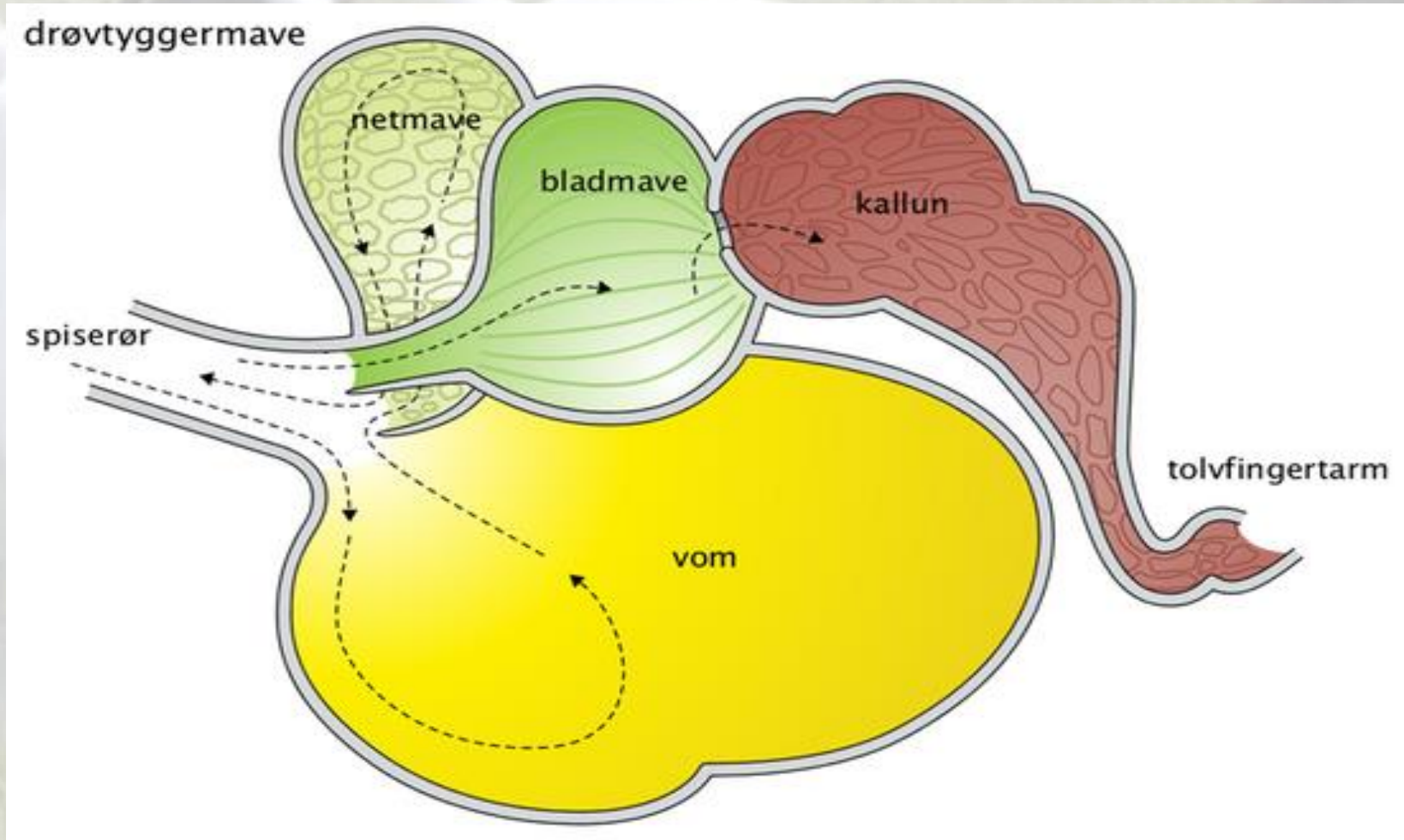
Danmark og EU investerer i landdistrikterne.

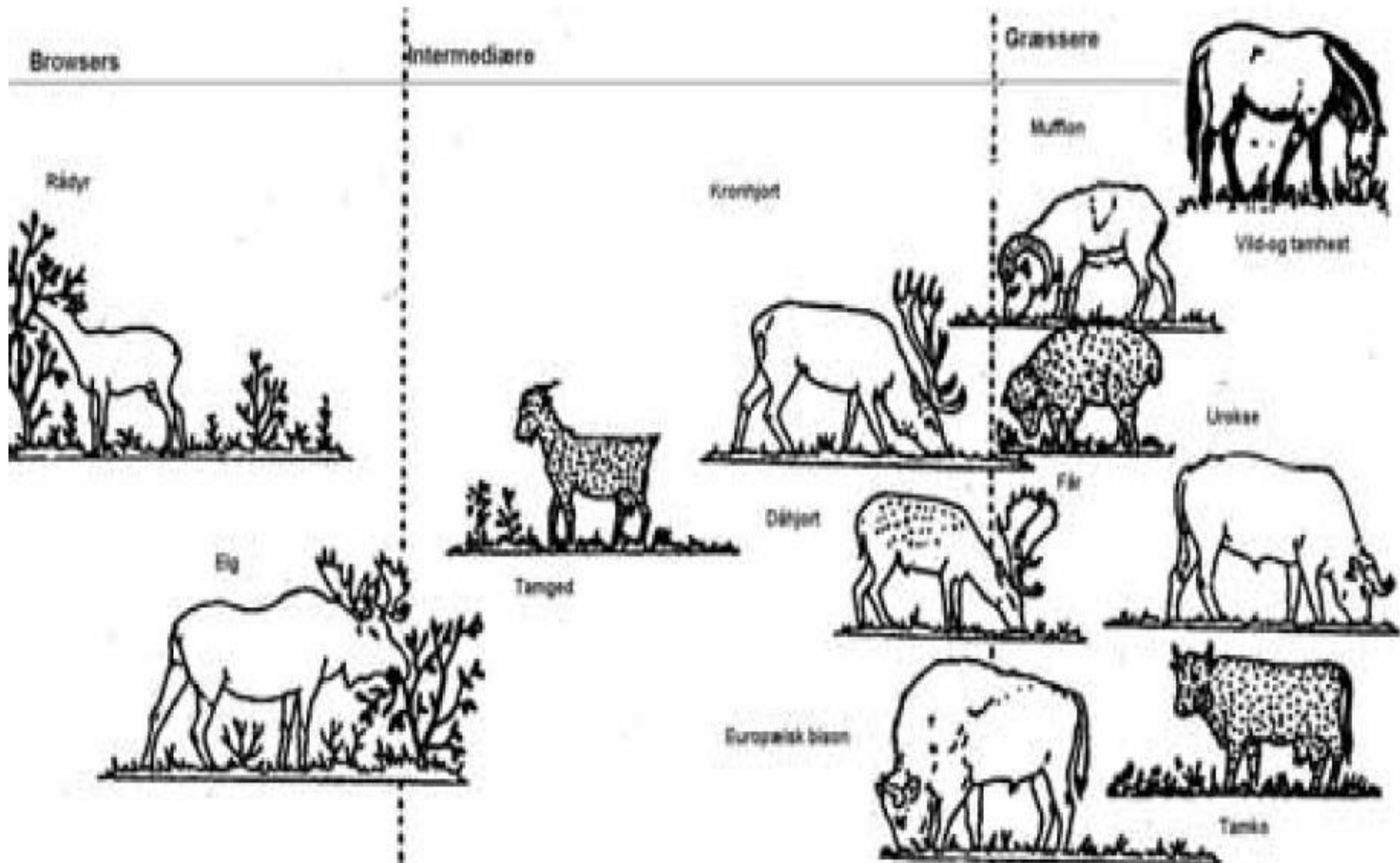
Geden er drøvtygger

- En **drøvtygger** er et klovdyr, der fordøjer sin føde i 2 trin
- Først ved at spise råmaterialet og dernæst gylpe det op, tygge det igen og synke det ned i en anden mave.
- Mikroorganismer nedbryder cellulose til glukose og omdanne det til fedtsyrerne eddikesyre, propionsyre og smørsyre.
- Det lever den så af.

De fire maver

Føde præference

Forskelle fra andre drøvtyggere

- Mindre vom end køer og får
- Længere tyktarm
- Optager små mængder foder ad gangen
- Selektare meget præcist
- Kombination af grove og fine dele
- Foder tilgængelig næsten hele døgnet

Gedens behov

- Behov varierer i forhold til hvor dyret er i livscyklus.
- Geden
  - Gold
  - Høj drægtig
  - Malkende
- Bukken
  - Vedligehold
  - Brunst perioden

Bukkens behov 90 kg

	Fe	AAT	PBV	G ford. råprotein	Vomkapacitet Kg ts. pr. dag	G calsiu m	G fosfor	G mag nesi um
Vedligehold	1,0	90	0	90	1,65	4,0	2,8	0,8
Brunstperio den	1,3	90	0	110	1,50	6,0	4,2	1,0

Gedens behov 70 kg

	Fe	AAT	PBV	G ford råprotein	Vomkapacitet Kg ts. pr. dag	G calsiu m	G fosfor	G mag nesi um
Flushing og tidlig drægtighed	0,9	90	5	115	1,65	6,0	4,2	1,0
Midt drægtighed	0,8	90	0	100	1,47	4,0	2,8	0,8
Sen drægtighed	1,0	90	5	115	1,38	6,0	4,2	1,0
Diegivende 2 kid	2,4	90	10	130	1,33	12,0	8,0	2,4

Kiddets behov kg

	Fe	AAT	PBV	G ford råprotein	Vomkapacitet Kg ts. pr. dag	G calsiu m	G fosfor	G mag nesi um
20-30 kg	0,8	90	15	130	1,10	6,0	3,0	0,8
30-40 kg	0,9	90	5	110	1,15	7,0	4,0	1,0
Sen drægtige	1,1	90	10	120	1,50	9,0	5,0	2,0

Foder til geder

Vigtige næringsstoffer i ensilagen af græs, helsæd og majsensilage

Græs og Kløver

Helsæd og majs

Cellevægge

Protein

Sukker

Fedtsyre

Vitaminer A og E

Mineraler

Stivelse

Cellevægge

(Protein)

Få vitaminer

Få mineraler

Vigtige næringsstoffer i tilskudsfoder

Korn: Høj energiindhold i form af stivelse, lav protein indhold. Dog havre mindre energiindhold

Ærter: Høj energiindhold og højt proteinindhold

Roepiller: Cellevægge, lav proteinindhold, højt indhold af Ca

Græspiller: Højt proteinindhold, cellevægge, vitaminer og mineraler – er egentlig fuldfoder, som græs

Vigtige næringsstoffer i tilskudsfoder

- Majsbærme højt proteinindhold, begrænset brug-
højt fedtindhold
- Rapskager højt proteinindhold, begrænset brug-
højt fedtindhold
- Sojaskrå højt proteinindhold
- Smalbladet lupin højt proteinindhold
- A-blanding et fuldfoder med energi og protein, tilsat
grønmel mangler strukturfoder
- C-blanding Proteinfoder sammen med korn og strukturfoder

Den optimale foderplan

Halm, hø og tilskudsfoder

- Sammensætningen skal være optimal ligesom ved grovfoder.
- Sikre at alle dyr kan komme til truget samtidig.
- Halm har den ulempe, dyrene æder ikke nok til at de føler sig mætte
- Hø æder dyrene gerne mere af og føler sig oftest mætte, speciealt af godt hø lavet på samme tid som god ensilage

Tabel 1. Indhold af mineraler i græs m.m. til afgræsning

Område	Gram pr. kg tørstof						Milligram pr. kg tørstof				
	Calcium	Fosfor	Magnesium	Kalium	Natrium	Svovl	Mangan	Zink	Kobber	Selen	Jern
Roskilde Fjord	10.0	4.1	1.6	26	0.2	1.7	35	79	6		152
Djeld - Sevel	9.4	5.0	2.5	31	2.4	2.5	100	83	10	0.046	
Borris - god jord	7.3	4.1	2.3	30	1.4	2.3	88	1800 ¹⁾	7		
Vejle Ådal	7.0	3.0	2.0	24	0.6	1.6	330	200	7		
Borris - natur	6.5	2.5	2.2	26	0.7	1.0	87	230	6	0.027	
Tyttebær	5.4	1.0	1.4	6	0.1	0.7	940	72	4	0.038	
Karup - Ådal	4.7	4.0	2.5	23	0.7	1.3	380	99	8		129
Dronninglund	4.4	2.5	1.4	22	0.1	0.9	56	61	8		
Resenfelde	4.4	1.9	2.5	16	0.6	1.1	880	250	7	0.102	
Fredericia	4.2	3.3	1.5	15	0.3	1.1	160	130	6		
Ung lyng	4.1	1.1	1.9	6	0.7	0.7	280	100	7	0.063	38
Fynshoved	3.4	2.5	1.8	12	1.9	1.3	320	330	5	0.083	175
Gammel lyng	3.4	0.9	1.7	4	0.8	0.7	220	62	7	0.097	
Varig enggræs	2.9	3.1	1.9	26	1.3	1.5	110	52	5		
Skive Kaserne	2.2	1.1	1.3	12	0.4	0.7	290	150	6		
Mindeparken	1.7	1.5	1.2	14	0.4	0.9	530	120	5	0.080	107
Gennemsnit	5.1	2.6	1.9	18	0.8	1.3	300	135¹⁾	7	0.067	120
<i>Tabelværdier</i>											
<i>Klovergræs</i>	8.5	4.0	2.0	29	1.5	2.1	70	60	7	0.06	230
<i>Græs</i>	5.5	3.4	1.8	29	1.5	2.1	70	40	7	0.05	220
Behov:											
Minimum	2.0	1.6	1.2	5	0.9	1.4	20	20	7	0.10	30
maksimum	8.0	3.8	1.8	8	1.5	2.6	40	33	11	0.20	50

1) Resultatet er kontrolleret. Da prøven afviger så meget, er den udeladt af gennemsnittet.

DB pr. ged med salg af 1,8 kid

1 kødged med 2,0 kid		Alternativ 1			Alternativ 2			Alternativ 3		
		Pris	Kroner		Pris	Kroner		Pris	Kroner	
UDBYTTE	Kg	Mængde			Mængde			Mængde		
Udsætterged	50	0,200	-3,00	-30	0,200	-3,00	30	0,200	-3,00	-30
Kid	18	1,800	40,00	1296	1,800	40,00	1296	1,800	40,00	1296
	5	0	5,000	0	5,000	0	0	5,000	0	0
Skind	1	0	1,000	0,00	0	1,000	0,00	0	1,000	0,00
		0	0,000	0	0,000	0	0	0,000	0	0
		0	0,000	0	0,000	5	0	0,000	0	0
Gødningsværdi ab lager	288	364	0,15	55	364	0,15	55	364	0,15	55
I ALT				1321			1381			1321
STYKOMKOSTNINGER	FE	FEØre/FE			FEØre/FE			FEØre/FE		
	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00	0
Græsens.-hø	0	70	1,40	98	120	1,40	168	205	1,40	287
Korn/bælgsæd	145	135	2,00	270	135	2,00	270	112	2,00	224
Grønpiller		50	3,00	150	0	3,00	0	0	3,00	0
A-blanding	143	62	3,00	186	62	3,00	186	0	3,00	0
Mineralblanding				75			75			75
Afgræsning	427	465	1,00	465	465	1,00	465	465	1,00	465
	0			0			0			0
Byghalm, strøelse, kg		0	30,00	50	0	30,00	50	0	30,00	50
Dyrlæge, diverse			0	75			75			75
I ALT	715	782		1369	782		1289	782		1176
D.B. pr moderaed				-48			92			145

Følsomhedsanalyse

Kr. pr. moderged

+ 1,00 kr. i noteringen

+ 34

+ 0,10 stk. kid pr. moderged

+ 72

- 0,10 kr. pr. FE i afgræsning

+ 47

- 0,10 kr. pr. FE i korn og kraftfoder

+ 14 / 7

Konklusion

- Kend dine omkostninger
- Tilrettelæg fodringen efter de forhold og den tid du har
- Der skal mange dyr til at betale for mekanisering
- Grovfoder er naturlig for gederne – brug den rigtig
- Stråfoder og tilskudsfoder er nemt – brugbar løsning
- Brug overskudsproduktionen fra sommeren
- Majs er et godt foder, men skal optimeres med protein og fodres restriktivt.

Hvilken grovfoder skal man satse på?

- Hø
- Græsensilage
- Hølsæd

Hø

- Fuldfoder til græssere
- Billig
- Kræver godt vejr
- Lidt større spild
- Kan wrappes hvis vejret ikke vil

Græsensilage

- Ved tørstof mellem 30 og 60 %, nedbrydes en del af proteinet.
- Høstes enten som wrap eller i stak.
- Wrap dyrere end ensilage i stak.
- Hvad kan håndteres, hvor mange dyr skal laves til.

Helsæd af majs eller korn

- Udmærket foder.
- Dyrene kan selektere kerner fra og der er større risiko for sur vom.
- Lav på protein.

Foderplan ged midt drægtig

Blanding				
Kodeparti:	999-05		0,58	Kr/kg
Navn:	Ged 70 kg midt		1,38	Kr/FE
Grundlag:	Intet grundlag		0,42	FE/kg

Blandeopskrift	ANTAL DYR	3	5	7	KG/DYR
Fodermiddel		Kg	Kg	Kg	
Rosa Vestjylland		0,045	0,075	0,10	0,015
Vårbyg		1,26	2,10	2,94	0,42
Wrap 1/7		4,35	7,26	10,2	1,45
Type 2		0,030	0,050	0,070	0,010
IALT		5,69	9,48	13,3	1,90

Blanding

Kodeparti:	999-05	0,58	Kr/kg
Navn:	Ged 70 kg midt drægtig	1,38	Kr/FE
Grundlag:	Intet grundlag	0,42	FE/kg

Blandings sammensætning

Kode/parti	Navn	FE	% af FE	Kg	% af kg	% af TS
566-00	Wrap 1/7	0,39	48,48	1,45	76,54	67,74
201-00	Vårbyg	0,40	49,73	0,42	22,15	30,29
722-00	Type 2	0,00	0,00	0,01	0,53	0,85
3-00	Rosa Vestjylland	0,01	1,79	0,01	0,79	1,13
IALT		0,80	100,00	1,90	100,00	100,00

Næringsstoffer

GENEREL			PROTEIN		
Pris Bud./Opg.	138	Øre/FE	Protein ford.	115	g pr. FE
			PBV	0,0000	g pr. FE
			AAT	93,8	g pr. FE
FEDT			KULHYDRAT		
Fedtsyrer	26,7	g pr. FE	Sukker	46,2	g pr. FE
			Stivelse	275	g pr. FE
			Sukker+stivelse	321	g pr. FE
			Ford.cellevægge	401	g pr. FE
MINERALER			VITAMINER		
Calcium	8,49	g pr. FE	A-vitamin 1000	53,4 ?	IE ialt
Fosfor	5,91	g pr. FE	D-vitamin 1000	1,73 ?	IE ialt
			E-vitamin	103 ?	mg ialt
STRUKTUR/FYLDE					
Fylde ungdyr	1,40	ialt			
Fylde ungdyr	1,75	pr. FE			
Tyggetid	64,9	min pr. FE			

Foderplan diegivende ged med 2

1-1

Kodeparti:	999-08	1,50	Kr/kg
Navn:	Ged 70kg dieg.2	1,83	Kr/FE
Grundlag:	Intet grundlag	0,82	FE/kg

Blandeopskrift	ANTAL DYR	3	5	7	
Fodermiddel		Kg	Kg	Kg	KG/DYR
Rosa Vestjylland		6,62	11,0	15,4	2,21
Vårbyg		0,41	0,68	0,95	0,14
Wrap 1/7		1,72	2,87	4,02	0,57
Type 2		0,061	0,10	0,14	0,020
IALT		8,81	14,7	20,6	2,94

Blandings sammensætning

Kode/parti	Navn	FE	% af FE	Kg	% af kg	% af TS
201-00	Vårbyg	0,13	5,36	0,14	4,63	4,78
566-00	Wrap 1/7	0,15	6,40	0,57	19,56	13,08
3-00	Rosa Vestjylland	2,12	88,24	2,21	75,12	81,30
722-00	Type 2	0,00	0,00	0,02	0,69	0,84
IALT		2,40	100,00	2,94	100,00	100,00

Næringsstoffer

GENEREL			PROTEIN		
Pris Bud./Opg.	183	Øre/FE	Protein ford.	125	g pr. FE
			PBV	10,5	g pr. FE
			AAT	96,1	g pr. FE
FEDT			KULHYDRAT		
Fedtsyrer	38,1	g pr. FE	Sukker	71,1	g pr. FE
			Stivelse	177	g pr. FE
			Sukker+stivelse	248	g pr. FE
			Ford.cellevægge	327	g pr. FE
MINERALER			VITAMINER		
Calcium	8,49	g pr. FE	A-vitamin 1000	30,1 ?	IE ialt
Fosfor	5,13	g pr. FE	D-vitamin 1000	3,52 ?	IE ialt
			E-vitamin	100,0 ?	mg ialt
STRUKTUR/FYLDE					
Fylde ungdyr	2,60	ialt			
Fylde ungdyr	1,08	pr. FE			
Tyggetid	11,8	min pr. FE			

Foderplan diegivende med 2 kid

Blanding					
Kodeparti:	999-98			1,17	Kr/kg
Navn:	Ged 70kg dieg.2			1,64	Kr/FE
Grundlag:	Intet grundlag			0,71	FE/kg
Blandeopskrift	ANTAL DYR	3	5	7	
Fodermiddel		Kg	Kg	Kg	KG/DYR
Rosa Vestjylland		4,37	7,28	10,2	1,46
Vårbyg		0,85	1,42	1,99	0,28
Græsens 5/6		4,85	8,08	11,3	1,62
Type 2		0,029	0,049	0,068	0,0097
IALT		10,1	16,8	23,6	3,37

Blanding

Kodeparti:	999-98	1,17	Kr/kg
Navn:	Ged 70kg dieg.2 kid	1,64	Kr/FE
Grundlag:	Intet grundlag	0,71	FE/kg

Blandingssammensætning

Kode/parti	Navn	FE	% af FE	Kg	% af kg	% af TS
201-00	Vårbyg	0,27	11,21	0,28	8,43	9,91
3-00	Rosa Vestjylland	1,40	58,27	1,46	43,26	53,20
722-00	Type 2	0,00	0,00	0,01	0,29	0,40
565-01	Græsens 5/6	0,73	30,52	1,62	48,02	36,49
IALT		2,40	100,00	3,37	100,00	100,00

Næringsstoffer

GENEREL			PROTEIN		
Pris Bud./Opg.	164	Øre/FE	Protein ford.	125	g pr. FE
			PBV	15,5	g pr. FE
			AAT	89,7	g pr. FE
FEDT			KULHYDRAT		
Fedtsyrer	31,6	g pr. FE	Sukker	58,6	g pr. FE
			Stivelse	159	g pr. FE
			Sukker+stivelse	217	g pr. FE
			Ford.cellevægge	372	g pr. FE
MINERALER			VITAMINER		
Calcium	7,15	g pr. FE	A-vitamin 1000	58,7 ?	IE ialt
Fosfor	4,71	g pr. FE	D-vitamin 1000	1,69 ?	IE ialt
			E-vitamin	107 ?	mg ialt
STRUKTUR/FYLDE					
Fylde ungdyr	2,60	ialt			
Fylde ungdyr	1,08	pr. FE			
Tyggetid	24,6	min pr. FE			

Foderplan diegivende med 2 kid meget grovfoder

Blandeopskrift Fodermiddel	ANTAL DYR	5 Kg	10 Kg	15 Kg	KG/DYR
Vårbyg		0,96	1,91	2,87	0,19
Wrap		15,5	30,9	46,4	3,09
Græshø		0,44	0,87	1,31	0,087
Type 2		0,11	0,22	0,33	0,022
Vårhvede/lupin		0,83	1,67	2,50	0,17
IALT		17,8	35,6	53,4	3,56

Næringsstof oversigt dieg. m. kid

GENEREL Økologisk % 100 % af TS Grovfoder % 84,1 ? % af TS Pris Bud./Opg. 162 Øre/FE			PROTEIN Protein ford. 125 g pr. FE PBV 18,2 g pr. FE AAT 85,0 g pr. FE		
FEDT Fedtsyrer 21,5 g pr. FE			KULHYDRAT Sukker 46,1 g pr. FE Stivelse 103 g pr. FE Sukker+stivelse 149 g pr. FE Ford.cellevægge 482 g pr. FE		
MINERALER Calcium 16,7 gram ialt Fosfor 8,80 gram ialt Magnesium 5,38 gram ialt Natrium 4,94 gram ialt Kobber 45,5 ? mg ialt			VITAMINER A-vitamin 1000 107 ? IE ialt D-vitamin 1000 4,19 ? IE ialt E-vitamin 210 ? mg ialt		
STRUKTUR/FYLDE Fylde ungdyr 1,18 pr. FE Fylde ungdyr 2,00 ialt Tyggetid 52,2 min pr. FE					

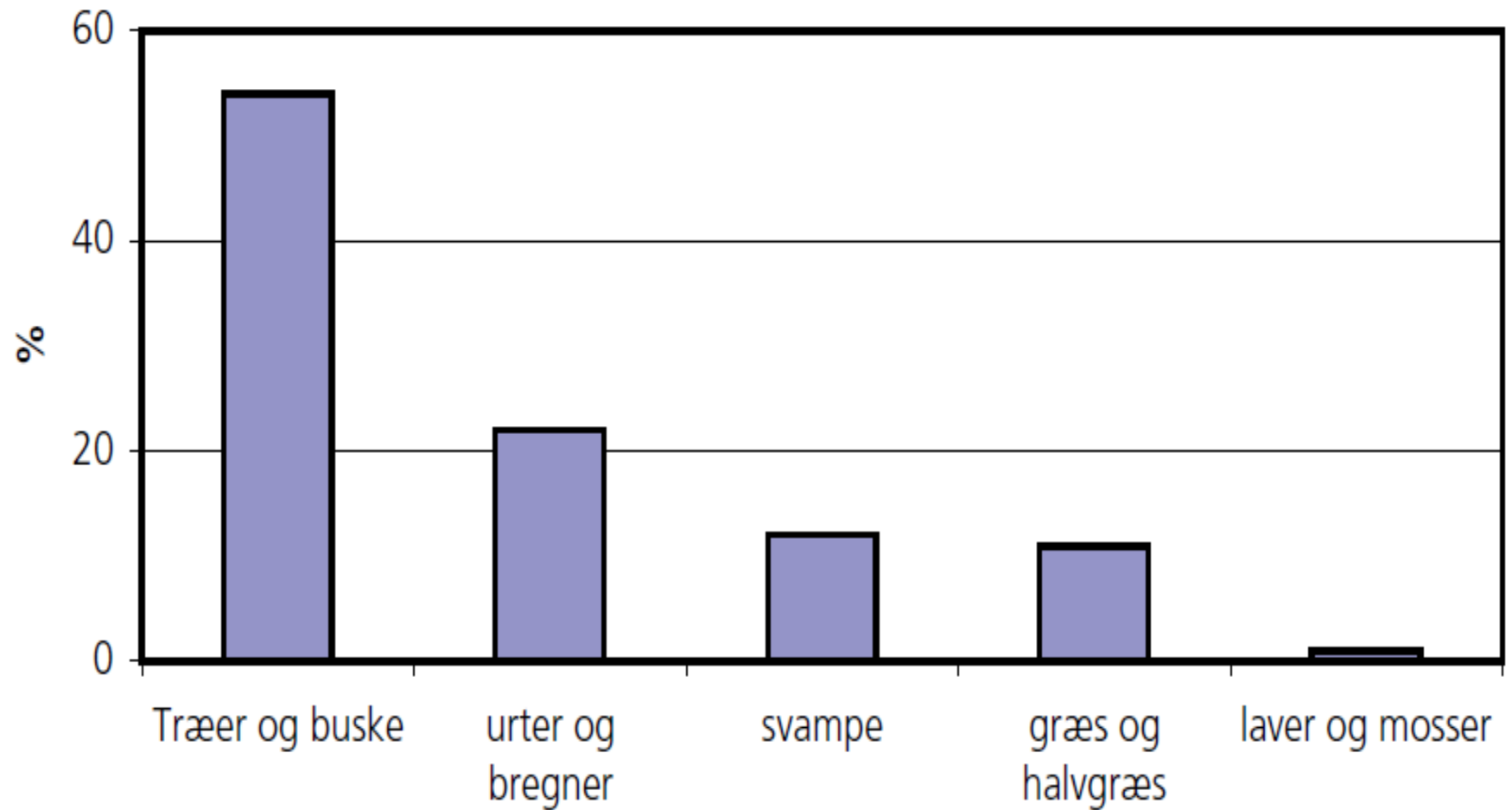
Afgræsning

Græsningspræferencer

- Græsser selektivt på arts- og plantedelsniveau.
- Græsser gerne høj vegetation, høje urter, buske og træer, men ikke visne, næringsagtige dele.
- Er forholdene for ensidige keder geden sig og hvad gør den så?

Fødepreferance geder

Figur 4.3. Eksempel på fødevalg hos geder. I en svensk undersøgelse udgør svampe periodisk godt 10 % af føden (efter Ekstam & Forshed, 2000²¹).

Græsningmønster

- Geden er topgræsser/ browser det vil sige at den græsser ovenfra og vil helst ikke under 10 cm.
- Græsser ned til 6-10 cm og spreder ofte græsningen i alle tilgængelige vegetations horisonter.
- Græsser store mængder løv og små kviste.
- Undgår ikke at græsse i nærheden af egen gødning.

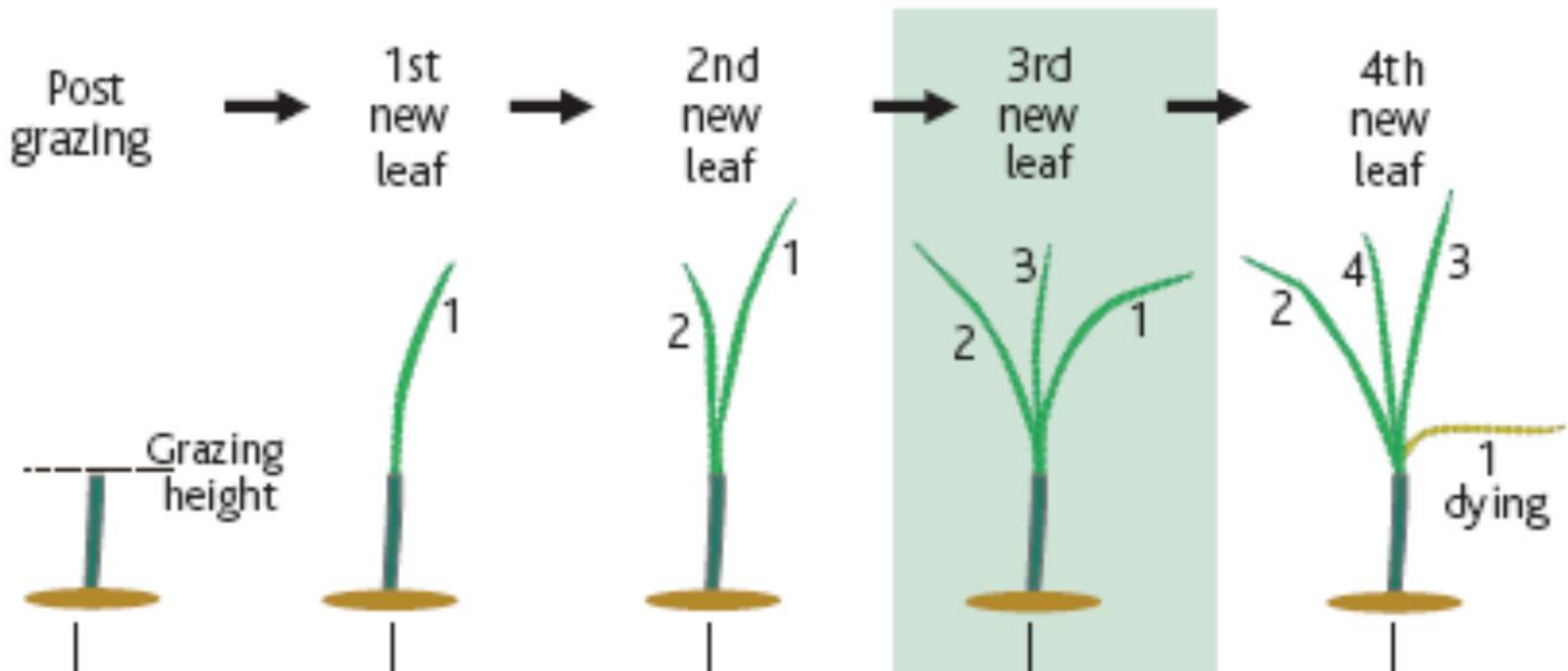
Vegetations sammensætning

- Resulterer i en relativt artsfattig vegetation med flest græsser og halvgræsser, relativt færre urter, mosser og laver. Græsser gerne lysesiv i de perioder, hvor der ikke er for vådt.
- Reduktion af græsningsfølsomme arter. Meget begrænset indvækst af vedplanter.
- Skaber mere tilgængelig græs af bedre kvalitet for vilde græssere, men begrænser mængden af løv- og kvistfoder

Fordele og ulemper

- Har større effekt på træer og buske end kvæg og hest og kan begrænse opvækst af vedplanter, bl.a. birk og rynket rose.
- Æder blomsterne af de fleste urter og hæmmer derfor frøsætning og -spredning.
- Græsser helst ikke under 6-10 cm.
- Relativt følsom overfor kold og vådt vejr. Trives ikke på våd og blød bund.

Sådan gror græs

Se på bladene

Optimal Quality

Moderate Quality

Poor Quality

Græsmarksdrift

- Produktionen reguleres ved slæt eller ved at ændre belægningsgraden
- En kombination af slæt og afgræsning er bedst
- Tidlige slæt til ensilering er mere skånsomt end sene slæt til hø
- Der skiftes således, at slæt gennemføres forskellige steder de forskellige år

Storfold

- Samme areal hele afgræsningsperioden
  - Regulering: fjerne dyr når der er for lidt græs, pudse af når der er for meget
  - Fordel: Rolig adfærd så længe der er foder. Lille arbejdsindsats
  - Ulempe: giver lav tilvækst da græsset er bidt i bund og ikke får hviletid. Udnyttelse ca. 60%

Foldafgræsning og kombineret slæt og afgræsning

- Skifter fold med jævne mellemrum. Minimum 4-6 folde
  - Folden græsses op til en uge
  - Der slættes eller pudses fold, når græsset bliver for stort.
- Fordel: Kræver mindre driftsledelse. Mindre følsom for tørke. Mindre ormetryk. Slæt eller afpudsning. Høj græsvækst.
- .Ulempe: Mere arbejde med foldskifte og hegning.
- Udnyttelse op mod 90 %

Opsummering

- Lav en strategi
- Etablering af gode græsmarker
- Få plejet græsmarkerne
- Foldafgræsning er suverænt det bedste afgræsningssystem

Homøopatiske midler

- **Natural Dairy Cow Health**
- **A guide to keeping your herd healthy with herbs and other natural products**
- **Working with natural products**

Hvad kan bruges i Danmark?

- Anmeldte homøopatiske midler
- Vaccine
- Af dyrlæge: calcium i.v., ivermectin, smertelindring
- Anmeldte planteudtræk til oral brug?
- Forebyggelse
  - Foldsifte – parasitter
  - Vitaminer/selen, økologisk aloe vera, økologisk hvidløg – styrke immunforsvar
  - Frisk luft, tør strøelse